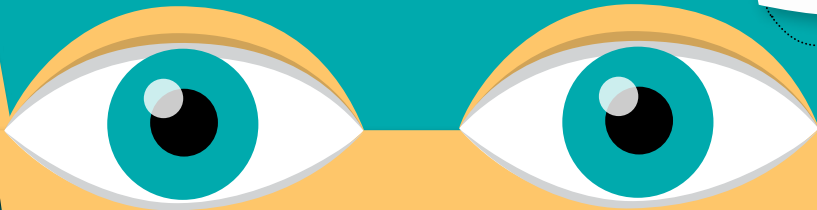

آشنایی با سواد بصری

قسمت
اول

سواد
رسانه

مریم سلیمی

آیا ارزش یک تصویر بیش از هزار کلمه است؟

آیا می‌توانید بگویید پیام و مفهوم این کارتون چیست؟ در آن چه نمادهایی به کار رفته است؟ آیا مفهوم هر نماد را می‌دانید؟ چه ضرب المثلی در آن مورد اشاره قرار گرفته است؟

بصری هستیم که در ادامه با آن آشنا می‌شویم.

بنابراین هر تصویری را نمی‌توانیم به راحتی خوانش و درک کنیم و این موضوع نیازمند الزاماتی است که به برخی اشاره شد. پس لازم است جمله ابتدای مقاله را چنین اصلاح کنیم: «ارزش یک تصویر بیش از هزار کلمه است، به شرط اینکه قادر به خوانش آن باشیم.»

عبارت‌اند از: «قلم»، نماد روشنگری؛ «شتر»، نماد حسادت؛ «پلنگ»، نما درندگی؛ «کلاغ»، نماد خبرچینی؛ «دیوار»، نماد بن بست فکری؛ «تار عنکبوت» نماد کهنگی و قدیمی بودن؛ «ترازو» نماد عدالت؛ و ... البته برخی از آن‌ها ممکن است در دیگر قالب‌های تصویری نیز مورد استفاده قرار گیرند.

اما این تمام ماجرا نیست. گاه نیاز است برای درک بهتر یک تصویر با مکان‌ها، پرچم‌ها، چهره شخصیت‌ها و افراد حاضر در تصویر، نوع پوشش و ظاهر، لوگوها و نام برندها، شعارها و ... آشنا باشیم تا متوجه آن‌ها و روابط حاکم بین عنصرهای موجود در تصویر شویم.

گاهی نیازمند آن هستیم که برخی کدها را در تصویر رمزگشایی کنیم. در بعضی تصویرها، همچون نقشه‌ها، راهنمای نقشه به رمزگشایی علائم و نشانه‌ها کمک می‌کند. برای درک تصویرها، به‌ویژه در رسانه‌ها، ما نیازمند سواد

آیا با این جمله موافقید که ارزش یک تصویر بیش از هزار کلمه است؟ چرا این طور فکر می‌کنید؟ آیا در مورد تصویرهایی که دارای نماد و کدگذاری هستند نیز همین نظر را دارید؟

با این نگاه، به نظر شما آیا ما توان خوانش هر نوع تصویری را داریم؟ واقعیت این است که برای خوانش یک تصویر ما گاه نیاز داریم نمادها و نشانه‌های موجود در آن را خوانش کنیم تا بتوانیم به درک و برداشتی درست از تصویر و مفهوم آن برسیم.

باید در نظر داشت که برخی نمادها و نشانه‌ها در تصویرها حاوی معنایی مشخص هستند. برای مثال اسکلیت عموما نماد مرگ است. با این حال، در هر یک از قالب‌های تصویری ممکن است برخی نمادها بسیار رایج یا بعضاً خاص همان حوزه باشند. برخی نمادهای رایج در پویانمایی (کارتون)

تعریف سواد بصری

با این تمرین‌ها و سؤال‌ها به نظرتان منظور از سواد بصری چه می‌تواند باشد؟ در گذشته سواد بصری توان خوانش و تفسیر تصویر تعریف می‌شد، ولی در حال حاضر این تعریف بسط یافته و چنین شده است: «سواد بصری فرایند درک معنای محتوای بصری است و همچنین طراحی، تولید و توزیع تصویرها را شامل می‌شود.»

با تعریفی که ارائه شد، آیا شما دارای سواد بصری هستید؟ تلاش

کنید به این سؤال‌ها پاسخ دهید و خود را ارزیابی کنید:

آیا من توان خوانش و تفسیر آثار بصری را دارم؟

آیا من توان تولید یک تصویر را دارم؟

آیا من بعد از تولید و طراحی یک اثر بصری می‌دانم آن را

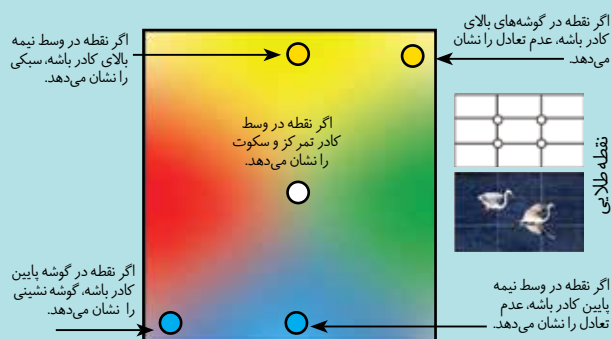
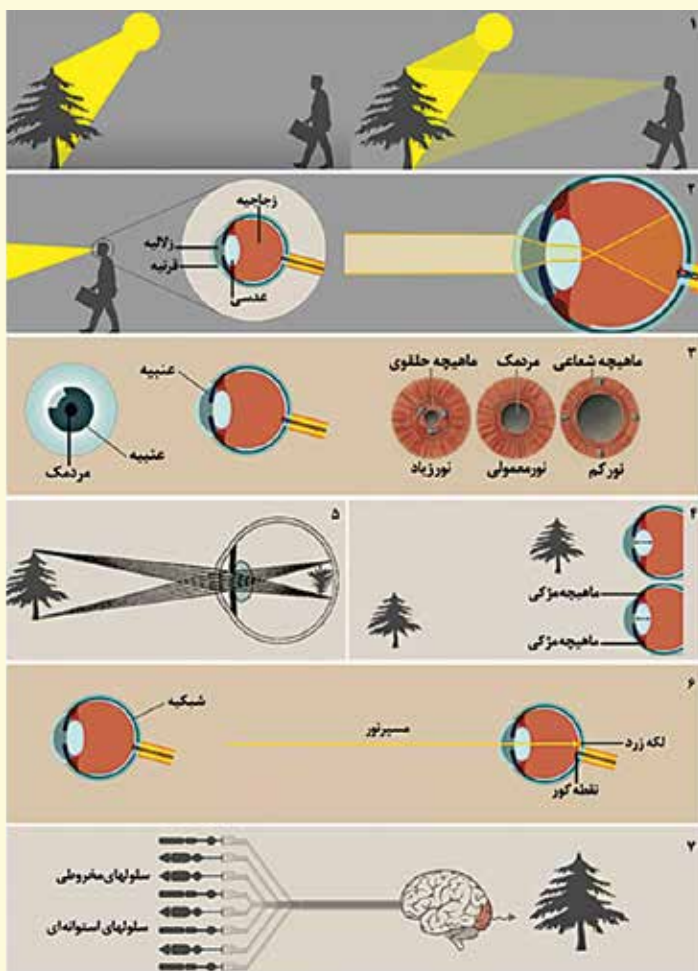
چطور توزیع کنم و به اشتراک بگذارم؟

الزامات سواد بصری

در شماره گذشته گفتیم که از الزامات سواد بصری عبارت‌اند از: ضرورت آشنایی با سازوکار (مکانیزم) حس بینایی در انسان، لزوم آشنایی با مبانی هنرهای تجسمی، ضرورت آشنایی با قوانین گشتالتی/ ادراک تصویرها، لزوم یافتن مهارت تشخیص تصویرهای واقعی از جعلی، ضرورت آشنایی با انواع محتوای بصری و تولید آن‌ها، لزوم آشنایی با «راهکنش‌ها» (تاکتیک‌ها) و فن‌های (تکنیک‌های) ارائه تصویرها، آشنایی با مکتب‌های هنری و چارچوب‌ها و اصول آن‌ها به ویژه در آثار بصری، رعایت اخلاق در تولید آثار بصری، ضرورت کسب توانایی تجزیه و تحلیل آثار بصری و ...

مبانی هنرهای تجسمی

از این پس سعی خواهیم کرد به تدریج با الزامات سواد بصری آشنا شویم. به عنوان اولین گام، با مبانی هنرهای تجسمی بحث در این خصوص را آغاز می‌کنیم. مبانی هنرهای تجسمی را می‌توان به قواعد درک زبان بصری و ایجاد اثر در هنرهای تجسمی تعبیر کرد. عموماً هنر تجسمی به آن دسته از هنرهایی گفته می‌شود که قابلیت تجسم و شکل‌پذیری دارند و مستقیماً به وسیله حس بصری درک می‌شوند. به همین دلیل به آن‌ها هنرهای بصری هم گفته می‌شود. ما در آثار بصری با عنصرهای بصری و کیفیت‌های بصری سروکار داریم. عنصرهای بصری در یک اثر تجسمی عبارت‌اند از: نقطه، خط، سطح، حجم، شکل، بافت، رنگ و ... و کیفیت‌های بصری نیز عبارت‌اند از رابطه‌هایی که در روند سازمان‌دادن و نظم‌بخشیدن به عناصر بصری مطرح می‌شوند؛ مانند تعادل، تناسب، هماهنگی و ریتم.

نقطه

نقطه را می‌توان کوچک‌ترین عنصر بصری دانست که موقعیت آن در پیرامند (کادر) می‌تواند القاهای متفاوتی داشته باشد. به تصویر سمت چپ نگاه کنید تا بتوانید دلیل قرار گرفتن جعبه‌های نوشابه سبک یک شرکت تولید نوشابه را در بالای کادر درک کنید. برای ادامه بحث در خصوص مبانی هنرهای تجسمی و به طور کلی سواد بصری همچنان با ما همراه باشید.